

Af skatteministeren (Fogh Rasmussen).
(Fremsat 26/3 92. Første behandling 1/4 92.
Betænkning 14/5 92).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om afgift af øl og lov om afgift af vin og frugtvin m.m. (Afgiftsnedsettelse). (Lovforslag nr. L 247).

§§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af § 3, § 3 i den nye affattelse, ændringsforslag nr. 2 og 3 og § 4, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om afgift af visse olieprodukter og lov om afgift af gas. (Lovforslag nr. L 248).

§§ 1 og 2, ændringsforslaget om en ny affattelse af § 3 og § 3 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. og lov om afgift af ansvarsforsikringer for motorkøretøjer m.v. (Nedsættelse af vægtafgiften af visse lastvogne og busser, udligningsafgiften af personbiler og hyrevogne samt ansvarsforsikringsafgiften for visse lastvogne og turistbusser). (Lovforslag nr. L 249).

§§ 1 og 2, ændringsforslaget og § 3, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Man gik sluttelig til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af visse afgiftslove. (Afkortning af kredittider for nydelsesmidler). (Lovforslag nr. L 251).

§§ 1-4, ændringsforslaget om en ny affattelse af § 5 og § 5 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Anden behandling af lovforslag nr. L 59:

Forslag til lov om et videnskabsetisk komité-system og behandling af biomedicinske forskningsprojekter.

Af sundhedsministeren (Ester Larsen).

(Fremsat 23/10 91. Første behandling 29/10 91. Betænkning 14/5 92).

Der var stillet 10 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Torben Lund (S):

Jeg skal koncentrere mine bemærkninger om at kommentere dele af de ændringsforslag, som er fremsat.

Jeg vil gerne sige, at vi er meget tilfredse med, at det under behandlingen af lovforslaget er lykkedes at få sikret en styrkelse af det læge element i de videnskabsetiske komiteer. Det får vi sikret dels ved, at der nu bliver et flertal af lægfolk både i de regionale komiteer og i Den Centrale Videnskabsetiske Komité, dels ved, at enten formanden eller næstformanden for komiteerne, både de regionale og den centrale, vil være en læge person.

Jeg synes også, det er tilfredsstillende, at Den Centrale Videnskabsetiske Komité's uafhængighed er blevet præciseret. Der er tale om en ankeinstans, som der ikke er instruktionsbeføjelser over for fra ministerens side eller fra noget departement, og det er også sådan, at man får sin egen selvstændige finanslovbevilling til sin sekretariatsfunktion.

Vi har under udvalgsarbejdet beskæftiget os meget med afgrænsningen af komiteernes kompetence specielt på to områder. Det ene vedrører registerforskningen og de såkaldte spørgeskemaundersøgelser, og jeg skal gerne medgive kritikerne, at i virkeligheden hører registerforskningen og spørgeskemaundersøgelserne nok ikke hjemme i det videnskabsetiske

komitéssystem, vi har her. Men jeg vil sige, at så længe andre videnskabsfag, f.eks. samfundsvidenskaberne, ikke har fået etableret et komité-system, der kan forestå en etisk bedømmelse af forskningsprojekter inden for disse områder, bør registerforskningen og spørgeskemaundersøgelserne blive i dette system. Til gengæld vil vi gerne opfordre andre videnskabsfag til at få etableret etiske komiteer, der kan tage stilling til forskningsprojekter på deres områder.

Vi har også lagt afgørende vægt på, at den fornødne faglige ekspertise kan tilkaldes til de videnskabsetiske komiteer, når der er tale om registerforskning og spørgeskemaundersøgelser, og vi har en forventning om, at man i komiteerne vil bruge den konsulentmulighed, når der er tale om forskning af denne art.

Det andet område, hvor der har været diskussion om afgrænsningen, har været i forbindelse med de såkaldte behandlingsforsøg. Da en sådan afgrænsning er meget vanskelig, finder vi det tilfredsstillende, at ministeren har bekræftet, at der inden udgangen af 1992 vil blive foretaget en undersøgelse af, om – og i givet fald på hvilken måde – behandlingsforsøg bør være omfattet af komitésystemet. Vi ser frem til, at vi kan få et godt materiale, der kan belyse afgrænsningsproblemerne; det kan så være, at det til den tid giver anledning til justeringer af lovgivningen.

Der har også været megen diskussion om problemerne i forbindelse med information og samtykke, specielt i forhold til de personer, der bliver berørt af forsøg og forskning, og som ikke selv er i stand til eller måske ikke helt frivilligt er i stand til at give samtykke. Vi er glade for, at vi under forhandlingerne har fået præciseret, at der ikke kan gennemføres forskningsprojekter med patienter, der er ude af stand til selv at give samtykke – det kunne være mindreårige, umyndiggjorte, bevidstløse – hvis denne forskning lige så godt kan udføres på voksne, habile personer. Det samme gælder tvangsanbragte og andre, der måtte stå i et afhængighedsforhold til en institution; det kunne f.eks. være indsatte i Kriminalforsorgens anstalter. Også her kan forskning kun gennemføres, hvis forskningen ikke lige så vel kan gennemføres i forhold til voksne, habile personer. For den sidste gruppe gælder, at vi yderligere har fået sikret, at både den regionale komité og Den Centrale Videnskabsetiske Komité skal

[Torben Lund]

tage stilling til spørgsmålet og godkende forskningsprojektet, før det kan iværksættes.

Så et par bemærkninger om kapitel 4, reglerne om forskning på menneskelige æg og menneskelige kønsceller. Der er her tale om en beskeden lempelse af forskningsmulighederne på befrugtede menneskelige æg og kønsceller, og vi har selvfølgelig lagt afgørende vægt på den sikring, der bliver af, hvordan forskningen kan foregå, og hvilket omfang den kan få. Det er afgørende for os, at der kun kan forskes i disse tilfælde, hvis formålet er at forbedre den såkaldte in vitro-befrugtning med henblik på at fremkalde en graviditet, altså hvis forskningen alene har det sigte at forbedre en behandlingsmetode, som allerede er særdeles brugt og anerkendt i vores behandlingssystem, altså en forskning, der alene kan tjene til at stille de barnløse forældre, der gerne vil benytte in vitro-befrugtningen, noget bedre.

Vi har også lagt vægt på, at både den regionale og den centrale komité skal godkende forskningsprojekter på dette område, så man får en dobbelt bedømmelse af det forskningsprojekt, der måtte ligge. Vi har fra sundhedsministeren fået fremlagt oversigter og regler for nedfrysning af æg og for donation af ubefrugtede menneskelige æg, regler, som vi mener er betryggende, og som sætter rigtige og korrekte tidsmæssige begrænsninger for, hvor længe man kan opbevare menneskelige æg nedfrosset.

Jeg vil også gerne i denne forbindelse fremhæve, at der i lovgivningen bliver præciseret et udtrykkeligt forbud imod at udtage befrugtede æg med henblik på at gennemføre andre forsøg, ligesom der bliver forbud imod at donere befrugtede menneskelige æg. Disse to ting har vi lagt stor vægt på, ligesom vi finder det rigtigt, som præciseret i lovforslagets § 14, at forbudet mod de forsøg, som også er forbudt efter den nuværende regel i loven om Etisk Råd, bliver videreført.

Med hensyn til lovforslagets kapitel 4 er det vigtigt for os, at ministeren har givet tilsagn om at ville fremlægge en redegørelse i Folketinget i det kommende efterår om de etiske problemer, der knytter sig til forplantningsteknologien, således at den redegørelse og den debat, den måtte give anledning til her i Folketinget, kan danne grundlag for en samlet lovgivning på dette komplicerede område. Vi ønsker en

samlet lovgivning, men vi er tilfredse med, at vi nu får åbnet for en forskningsmulighed, der kan forbedre den anerkendte behandlingsform, nemlig in vitro-befrugtningen, som vi i forvejen har i vores behandlingssystem.

Så skylder jeg at sige, at der vil være enkelte medlemmer af den socialdemokratiske gruppe, der til et eller flere af ændringsforslagene, vil skal have til afstemning i dag, vil stemme anderledes end resten af gruppen.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

Jeg vil lige tage et enkelt spørgsmål op nu, resten kommer jeg selvfølgelig tilbage til i min ordførertale.

Det er spørgsmålet om, at ministeren inkluderer register- og spørgeskemaundersøgelser, altså den observerende forskning, i sit lovforslag, og at Socialdemokratiet støtter det, selv om det ikke er Socialdemokratiets livret.

Jeg vil gerne spørge, med hvilken begrundelse Socialdemokratiet støtter, at man nu sætter dette ind som en formålsparagraf, hvor man igen understreger, at formålet med lovforslaget er en videnskabetisk bedømmelse af biomedicinske forskningsprojekter. Jeg vil gerne spørge, hvordan man kan forestille sig eller sige, at registerundersøgelser eller spørgeskemaundersøgelser har noget at gøre med beskyttelse af personer, der udsættes for biomedicinsk forskning.

Sådan som jeg opfatter det, er det en utidig inkludering under de videnskabetiske komiteers regime, at man skal have disse forskningsundersøgelser. Man må skelne imellem det, der er de videnskabetiske komiteers opgave, nemlig at beskytte forsøgspersoner, og så det, som er Forskningsudvalgets opgave, nemlig at vurdere forskning. Det er ikke det, der er de videnskabetiske komiteers opgave; de skal vurdere forskning i forhold til risikoen for forsøgspersoner.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Jeg synes faktisk, jeg gjorde en hel del ud af at forklare, hvorfor vi støtter, at man bevarer bestemmelsen om registerforskning og spørgeskemaundersøgelser i lovforslaget her. Vores hovedbegrundelse er, at hvis ikke vi gør det, vil

[Torben Lund]

der ikke blive foretaget nogen etisk vurdering af disse forskningsprojekter. Når andre videnskabsfag får etableret etiske komiteer og etiske udvalg, der kan foretage de bedømmelser, mener vi bestemt, at registerforskningen og spørgeskemaundersøgelserne også på dette område skal ud af lovgivningen og ind i et andet komitéssystem, hvor det klart hører hjemme.

Men vi ønsker altså ikke, sådan som SF gør det, at registerforskning og spørgeskemaundersøgelser hænger og svæver i den fri luft. Vi ønsker trods alt, at der foretages en videnskabsetisk bedømmelse, og anbefaler, at man bruger konsulentmuligheden, nemlig at drage andre faggrupper ind i de videnskabsetiske komiteer, når man foretager bedømmelser af registerforskning og spørgeskemaundersøgelser.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

De videnskabsetiske komiteer og nu også den kommende lovfæstelse af de videnskabssetiske komiteer grunder sig på Helsinkideklarationen, der er fremsat af hensyn til beskyttelse af forsøgspersoner, og jeg vil gerne endnu en gang prøve at få et svar på, hvilke risici der kan overgå nogle personer ved at indgå i registerundersøgelser – for nu at tage det område – som er beskyttet af registerlovgivningen.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Og så er det fru Birgitte Husmark i ordfører-rækken.

Birgitte Husmark (SF):

Jeg skal da starte med at sige, at jeg synes, det er interessant, at regeringspartierne ikke ønsker at indgå i ordførerrækken til et så afgørende centralt lovforslag som lov om de videnskabsetiske komiteer.

Til lovforslagets ændringsforslag skal vi fra SF's side først og fremmest sige, at vi på baggrund af lovforslag nr. L 166 fra sidste samling fremsatte vores eget lovforslag, fordi vi fandt, at ministerens forslag på en lang række punkter afveg fra den måde, vi ønskede at de videnskabsetiske komiteer skulle sættes sammen på, sådan som vi mente, at de videnskabsetiske komiteers retningslinier skulle være. Derfor er der en lang række forhold, vi ikke her kan nå at komme ind på. Men vi mener, at det er afgø-

rende at præcisere, at formålet med de videnskabsetiske komiteer er at beskytte forsøgspersoner, og det må være det formål, der kommer i første række: ikke at beskytte videnskab, men at beskytte forsøgspersoner.

Vi mener, at de etiske komiteer skulle have en sammensætning med en meget mindre dominans af forskerne, og frem for alt skulle Den Centrale Videnskabsetiske Komité være personmæssigt adskilt fra de regionale videnskabsetiske komiteer. Sådan som det er nu, hvor der er personoverlapning, hvor man forestiller sig, at Den Centrale Videnskabsetiske Komité alligevel skal kunne bruges som appelinstans, kommer det til at fungere som et sammenspist forum, hvilket desværre er set demonstreret flere gange. Det er dybt utilfredsstillende.

Vi havde gerne set, at der havde været en præcisering af Det Etske Råds opgaver. I den lov, der kommer nu, er der en lille paragraf, en lille underparagraf. Det synes vi langtfra er nok. Vi synes, det skulle lovfæstes, at der er en samarbejdsopgave, således at man i tilstrækkelig god tid kan starte debatterne om, hvilken vej man ønsker at udviklingen af forskningen – og dermed altså også det kommende samfund, som forskningen er afgørende for – skal tage.

Jeg kan komme med et eksempel, hvor jeg, hvor SF og hvor mange, mange mennesker kunne have ønsket, at debatten var kommet, før forskerne var gået i gang, men hvor forskerne måske slet ikke havde forestillet sig, at man kunne være i tvivl om det etiske og det rigtige i denne forskning. Og her vil jeg gerne pege på forskningen, hvor man benytter nervevæv fra fostre til indtransplantation i mennesker med Parkinsons eller Alzheimers syge. Man er ikke gået så vidt som til transplantation på mennesker, men man har foreløbig lavet forsøg på rotter med den motivering, at man ønsker at benytte det som en behandlingsform. Det mener jeg er et væsentligt skridt, som bør diskuteres, før man prioriterer en sådan forskning. Da den kom til offentlighedens kendskab, havde den fundet sted i lang tid, og så er det straks meget vanskeligere at vende udviklingen.

Men det væsentligste er den åbning, der nu kommer for forskning på befrugtede menneskelige æg og fosterforstadier. Vi mener, at den bliver smuglet ind i dette lovforslag. Vi mener, det er en god ting, at der bliver lovgivet om de

[Birgitte Husmark]

videnskabsetiske komiteer, selv om vi ikke ønsker os det på denne måde, men vi mener, at forslaget om forskning skulle være holdt fuldstændig adskilt.

Vi mener heller ikke, at den motivering, at man vil forbedre reagensglasbefrugtningen, holder i denne sammenhæng. Tværtimod bliver resultatet, at man nu cementerer den form for reagensglasbefrugtning, som indebærer en yderst risikabel hormonpåvirkning af kvinderne, som sker gang på gang. Det, man kunne gøre, var at sats på en form for reagensglasbefrugtning, hvor man benytter ét æg, der er taget ud, og uden brug af hormonpåvirkning. Men det vil så som konsekvens have, at der ikke kommer de såkaldt overskydende æg, som ifølge ministerens lovforslag er de eneste, man må benytte i forskningen. Det vil på den måde udelukke denne form for forskning.

Det er sådanne ting, vi kunne ønske at få diskuteret, inden man åbner for dette, og jeg forstår ikke Socialdemokratiets falden på knæ i form af at ønske sig en redegørelse, efter at man er gået i gang med forskningen. Det synes jeg er fuldkommen ulogisk og den omvendte verden.

Kirsten Jacobsen (FP):

Da Fremskridtspartiets ordfører ikke kan være til stede, skal jeg kun meddele, at dette lovforslag er et etisk forslag, og derfor vil Fremskridtspartiets folketingsgruppe være frit stillet. Nogle medlemmer vil vælge at stemme for, og nogle vil vælge at stemme imod. Det samme vil gøre sig gældende med hensyn til de stillede ændringsforslag.

Elisabeth Arnold (RV):

Det er rigtigt, som fru Kirsten Jacobsen sagde, at dette i høj grad er et etisk spørgsmål, og derfor er der tradition for, at folketingsgrupperne ikke holder så strengt på partidisciplinen, som man ellers ser det.

I Det Radikale Venstres gruppe er vi nu alle sammen enige om at stemme for dette lovforslag, men dog således, at vi gerne vil markere et ønske om, at de to dele af dette lovforslag var blevet adskilt. Komitésystemet burde have været behandlet for sig selv, og lovgivningen om de biomedicinske forsøg burde have været behandlet for sig selv.

Det er u hensigtsmæssigt, synes vi, at vi nu laver en ordning for komitésystemet, som formentlig kan fungere gnidningsløst uden problemer i adskillige år fremover, mens vi samtidig, i samme lov, gennemfører bestemmelser om biomedicinske forsøg, som formentlig vil skabe fornyet debat, fornyet diskussion og fornyede lovgivningsinitiativer med hyppige mellemrum i årene, der kommer. Desuden vil det betyde, når man har det samlet i én lov, at personer, som af etiske grunde ville stemme imod den biomedicinske del af loven, også vil stemme imod den komitémæssige del. Det synes vi er et dårligt signal at sende ud. Hvis der faktisk er bred enighed om, hvordan komitésystemet skal opbygges, bør det også materialisere sig i stemmeafgivningen her i Folketinget. Derfor vil Det Radikale Venstre støtte ændringsforslagene om, at loven skal deles.

Vi støtter i øvrigt indholdet i de beskrevne paragraffer.

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil i mit indlæg komme ind på to synspunkter. Det ene er et proceduresynspunkt, og det andet er et indholdssynspunkt.

Hvad det proceduremæssige angår, mener vi, at man burde have adskilt lovgivningen om det videnskabsetiske komitésystem fra det indholdsmæssige, hvor man tager stilling til forskning på befrugtede menneskelige æg og fostre.

Vi er i Kristeligt Folkeparti for, at vi får en lovgivning om det videnskabsetiske komitésystem. Sådan som jeg har fulgt debatten både under førstebehandlingen og også i dag, er der bred enighed i Folketinget om dette. Jeg kan kun beklage, at vi ikke har kunnet samle os om en lovgivning på dette område, for jeg tror såmænd, vi kunne have fundet hinanden. Vi har haft en lidt forskellig vurdering af, hvordan man bedst muligt laver denne lov, og hvordan man også finder en samarbejdsrelation mellem det videnskabsetiske komitésystem og Det Etske Råd. Men det har været vanskeligt at gå ind i denne lovgivning, når den har været koblet til det indholdsmæssige. Derfor beklager vi, at der er sket denne kobling.

Og så til det indholdsmæssige. Det er jo et spørgsmål, om man finder det etisk rigtigt, etisk forsvarligt, at tillade forskning på befrugtede menneskelige æg og fostre. Jeg bemærkede, at den socialdemokratiske ordfører sagde,

[Kofod-Svendsen]

at der var tale om en lille åbning. Men ikke desto mindre er der jo tale om en vidtgående principiel åbning, for det helt overordnede spørgsmål er: Finder man det rigtigt at skabe en befrugtning, så der etableres et nyt menneskeligt liv? Menneskelivet begynder ved befrugtningstidspunktet, det er vi enige om; det står også i loven om Det Ethiske Råd. Er det så legitimt at gå i gang med en forskning på sådanne befrugtede menneskelige æg og fostre? Det mener vi er helt forkert.

Her skaber man liv for så at bruge dette liv til at skabe nogle informationer, og så lader man det pågældende liv dø. Det er denne skalten og valten med det menneskelige liv, vi vender os stærkt imod. Vi mener, man sætter en udvikling i gang, som jeg ikke tror det vil være muligt at standse. Her er begrundelsen, at man gør det for at forbedre in vitro-befrugtningen. Man gør altså en bestemt metode til begrundelse for, at man sætter en sådan forskning i gang.

Men ud fra den tankegang kunne man også sige: Jamen hvis vi laver 10.000 eller 20.000 forskningsprojekter på befrugtede menneskelige æg, vil vi kunne opnå det og det. Altså har vi etisk legitimeret det. Og i det øjeblik det er legitimt for at forbedre in vitro-metoden, må det da også være legitimt at sætte en forskning i gang for at få en viden, hvorved man måske bedre kunne forebygge sygdom eller helbrede, eller hvordan man vil argumentere. Det overordnede er, at respekten for menneskelivet bliver tilsidesat, fordi man vil opnå nogle forskningsresultater.

Jeg mener, man kan sætte mange spørgsmålstegn ved in vitro-befrugtningsmetoden. Også denne højteknologiske metode, som man her fokuserer på, tror jeg tager ressourcer fra det at gå ind i en forebyggende forskning om, hvorfor barnløsheden er voksende. I stedet for at udbygge denne højteknologiske metode mener vi at man i langt højere grad burde satse på at gøre det lettere med adoption. Det mener vi ville være den, skal vi sige ægte medmenneskelige indsats på området.

Så vi må skarpt afvise dette forslag, dels fordi der her sker en skalten og valten med det menneskelige liv, dels fordi vi tror, man sætter en udvikling i gang, som vil accelerere. Vi frygter, at dette er startskuddet til en udvikling, som ikke lader sig standse, og som bryder med

den respekt for det menneskelige liv, vi har tradition for her i Danmark, og at der sker en dehumanisering af menneskelivet, og den udvikling må vi tage afstand fra.

(Kort bemærkning).

Kirsten Madsen (FP):

Jeg bemærkede med glæde, at hr. Kofod-Svendsen var enig med mig i mange af sine synspunkter. Kun manglede hr. Kofod-Svendsen at nævne pkt. 1 i § 5: »Ethvert biomedicinsk forskningsprojekt, der indebærer forsøg på levendefødte menneskelige individer. . .«. Det har jeg ikke hørt her fra talerstolen i dag. Jeg har måske ikke været opmærksom nok, men jeg har ikke hørt, at man her i salen har meddelt, at det også drejer sig om levendefødte individer. Alle vi, der sidder her i dag, er jo levendefødte individer. Jeg håber, at man er opmærksom på det. Det gælder, lige fra man er kommet ud af moders liv, og til man dør.

Der står i § 7, at komiteerne i bedømmelsen især påser, at »de risici, der kan være forbundet med at gennemføre projektet, er nøje vurderet og hverken i sig selv eller i forhold til projektets forudselige fordele har et uforsvarligt omfang.« Hvem kan garantere det? Hvem kan garantere alt, hvad der sker i biomedicin? Hvis man kan garantere det, hvorfor har man så forskning?

Men jeg er ellers enig med hr. Kofod-Svendsen i mange af hans betragtninger.

Anna-Marie Hansen (S):

Når jeg i dag tager ordet efter at have afgivet mit ordførerskab for lovforslag nr. L 59 under anden- og tredjebehandlingen som en konsekvens af personlige etiske overvejelser i relation til kapitel 4's indplacering i lovforslaget, betyder det ikke, at jeg er uenig i det politiske forlig, som jeg i øvrigt selv har været med til at indgå – kompromiser er et vigtigt led i det politiske arbejde – men det betyder derimod, at jeg erkender, at det ikke er muligt at indgå kompromis i forhold til etik. Der foreligger en ny og helt anderledes politisk situation. Som følge af teknikkens udvikling er vi som lovgivere tvunget til at tage stilling til spørgsmålet om grænsen mellem liv og død, og det sætter os politikere i et etisk dilemma. Mit standpunkt er heller ikke udtryk for en nedvurdering af andres etiske holdninger, men bunder i respekt

[Anna-Marie Hansen]

for den kendsgerning, at intet menneske kan afgøre, om et andet menneskes etik er rigtig eller forkert. Kun det menneske, der handler ud fra sin egen etiske vurdering, kan afgøre, om denne eller hin handling er rigtig eller forkert, og derfor er jeg glad for mit partis principbeslutning om at stille gruppens medlemmer frit i afstemninger, når der er tale om etisk følsomme områder.

Mit standpunkt betyder derimod, at jeg må tage klar afstand fra ministerens fravalg af Det Etske Råds indstilling til lovens kapitel 4, der skulle have et bredt etisk sigte. I stedet følger ministerens lovforslag fortrinsvis forsøgsudvalgets indstilling, og derfor kommer etikken ensidigt til at bygge på en naturvidenskabelig opfattelse.

Med indplaceringen af kapitel 4 i lovforslag nr. L 59 har ministeren skabt et lovforslag, der indeholder en række lovtekniske og videnskabsteoretiske paradokser. Af etiske hensyn må jeg anfægte, at man fremsætter et lovforslag, der bygger på den opfattelse, at beskyttelsesbegrebet alene kan tilgodeses gennem en regulering af forsøgsvirksomhed. Man burde være optaget af hensigten med en handling og dens konsekvenser.

Problemerne vedrørende forplantningsteknikker handler om mere end biologi og bør ses i et helhedsperspektiv. Beskyttelse af kimen til liv handler om mere end beskyttelse af nogle celler, det handler også om det menneskelige ægs etiske og retlige status. Stillingtagen til noget så epokegørende nyt som ægdonation er ikke udelukkende et biologisk spørgsmål, det handler også om, at der flyttes grænser for moderskabet. Grænserne for faderskab er forrykket som følge af sædinseminationsbehandlingen, og disse forhold kræver et klart regelsæt, der klart siger, hvad man må, og hvad man ikke må.

Hele tankegangen i kapitel 4 er baseret på voksenverdenens forudsætninger og levner ikke plads til barnets fundamentale rettigheder. Jeg mener, at det er helt nødvendigt med en fornyet drøftelse af de etiske aspekter omkring donoranonymitet og den etiske konsekvens af forplantningsteknikkernes udvikling og anvendelse. Helhedsperspektivet kræver vurdering af og stillingtagen til de samfundsmæssige konsekvenser af forplantningsteknikkerne. Helheden er og bliver mere end summen af delene.

Derfor er jeg også glad for, at det er lykkedes for os i Socialdemokratiet at skabe grundlag for en samlet lovgivning om det problemkompleks, der omfatter selve anvendelsen af forplantningsteknikkerne til behandling af barnløshed. Det vil være etisk rigtigt her at gå i gang med den tænkning, der giver en helhedsopfattelse af de mange komplekse områder, som indførelsen af kunstig befrugtning har medført.

Den svaghed, man kan ane i det historiske forløb angående reagensglasbehandling, får vi mulighed for at rette op på nu takket være oprettelsen af Det Etske Råd og lovfæstelsen af komitésystemet.

Jeg stemmer for ændringsforslaget om at lade kapitel 4 udgå, men jeg respekterer selvfølgelig det politiske forlig, der er indgået, og det betyder, at jeg kan gå ind for den samlede lovgivning.

Sundhedsministeren (Ester Larsen):

Man har udtrykt ønske om, at kapitel 4 udskilles som en selvstændig lov. Jeg må sige, at efter min bedste vurdering hører bestemmelserne i kapitel 4 naturligt hjemme i denne lovgivning, for derved sikrer vi beskyttelsen af de forsøgspersoner, som medvirker i forskningsprojekter. Komitésystemet skal sikre denne beskyttelse, og i loven fastsætter vi de principper, som skal danne grundlaget for komiteernes vurdering af forskningsprojekter.

Derfor er det også helt naturligt, at man i denne sammenhæng – og altså i én og samme lov – fastlægger grænserne for, hvornår et projekt kan godkendes overhovedet. Loven fastslår, at når det drejer sig om befrugtede æg, er det alene projekter, som har til formål at forbedre in vitro-befrugtningen, der kan godkendes, alle andre skal afvises. Endvidere fastlægger man de ekstra sikkerhedsforanstaltninger, som ligger i den dobbelte godkendelse, altså at projekterne skal godkendes i både den regionale og den centrale komité. Men loven viderefører altså det midlertidige generelle forbud mod forskning på befrugtede æg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 om indsættelse af en ny paragraf før § 1

forkastedes, idet 15 stemte for, 108 imod; 1 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2 om indsættelse af en ny paragraf før § 1, §§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 3, § 3, således ændret, og § 4 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 forkastedes, idet 31 stemte for, 97 imod.

Ændringsforslag nr. 5 forkastedes, idet 15 stemte for, 114 imod.

§§ 5 og 6 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 forkastedes, idet 27 stemte for, 102 imod.

§§ 7-12 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7 forkastedes, idet § 13 vedtoges med 92 stemmer mod 35.

§§ 14 og 15 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8 forkastedes uden afstemning.

§§ 16 og 17 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 forkastedes uden afstemning.

§ 18, ændringsforslag nr. 10 om en ny affattelse af § 19 og § 19 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette

forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Anden behandling af lovforslag nr. L 257:

Forslag til lov om ændring af udlændingeloven m.v. (Familiesammenføring, effektivisering af asylsagsbehandlingen m.v.).

Af justitsministeren (Engell).

(Fremsat 1/4 92. Første behandling 8/4 92. Betænkning 11/6 92).

Der var stillet 12 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Justitsministeren (Engell):

Det er jo almindeligt, at en minister siger tak til de partier, som har ydet støtte til gennemførelsen af et af regeringens lovforslag, men det er ikke udtryk for tradition eller rutine, når jeg benytter denne lejlighed til at sige tak til de partier, som støtter lovforslaget og de ændringer, vi i fællesskab er nået frem til i forbindelse med vedtagelsen af udlændingeloven, ligesom der jo også er opnået enighed vedrørende Socialdemokratiets beslutningsforslag om en bedre integration af indvandrere, som kommer til anden og sidste behandling i Folketinget i overmorgen.

Jeg mener, at der er tale om et vanskeligt og følsomt lovgivningsområde. Mange forskellige hensyn gør sig gældende, og gennemførelsen af en så omfattende lovændring som den foreliggende kræver derfor samarbejdsvilje og fleksibilitet for at kunne blive til virkelighed. Jeg synes, at de mange forhandlinger, vi har haft om lovændringen, har været præget af stor imødekommenhed og en meget konstruktiv indstilling fra alle de berørte partier, og det vil jeg som sagt gerne sige tak for. Denne samarbejdsvilje fører nu til en ændring af udlæn-